

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri
Book of Proceeding 17th International Congress on Social Studies with Recent Research
كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي السابع عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية

Editörler - المحررون - Editors

Hatem Fahd Hno - Sami Baskın

V. Cilt - المجلد الخامس - Volume V

ISBN: 978-625-00-1719-7

Yayımlanma Tarihi (Publishing Date): 06.11.2023

Yayınevi (Publishing House): Recent Academic Studies

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي السابع عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية

Book of Proceeding 17th International Congress on Social Studies with Recent Research

Editörler: *Hatem Fahd Hno, Sami Baskın*

Kapak Resmi: Photo by Lucas Hoang on Unsplash

Arka Kapak Resmi: Photo by Karsten Winegeart on Unsplash

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

1. Basım, Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

210 x 297 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN 978-625-00-1719-7

1. Sosyal Bilimler 2. Kongreler ve toplantılar 3. Tam Metinler

PDF yayın

Yayımlanma adresi: <https://www.recentsocialstudies.org/tr/>

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

İhvân-i Müslimîn Teşkilâtı'nın Bânîsi Hasan El-Bennâ'nın *Hadîs Risâlesi* Adlı Kitabı
Üzerine Bir Değerlendirme

Doç. Dr. Erdoğan Köycü

Bartın Üniversitesi

Özet

Hasan Ahmed Abdurrahmân el-Bennâ (ö. 1368/1949), İhvan-ı Müslimîn Teşkilâtı'nı kuran İslâm Dünyası'nda davetçi kimliğiyle ön plana çıkan Mısırlı bir âlimdir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'*ne "Hasan el-Bennâ" maddesini yazan İbrâhîm el-Beyyûmî Gânim, onun hâtıraları ve fikirlerini ele alan eserlerinden Kahire, Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî'de yayınlanan *Muzekkirâtu'd-Da've ve'd-Dâ'îye* adlı eserinin M. N. Shaikh tarafından *Memoirs of Hasan al Banna Shaheed* adıyla 1981 yılında Karachî'de, 1982 yılında ise Delhi'de basılmış olduğunu zikretmiştir. *Mecmû'atu Resâ'ili'l-İmâmi's-Şehîd Hasan el-Bennâ* eserinde ise kaleme aldığı 8 risâleden oluşan bir koleksiyon oluşturduğuna yer vermiştir. Bu eser, *Risâleler* adıyla 3. baskısı 2008 yılında Nida Yayınları tarafından 768 sayfa olarak İstanbul'da neşredilmiştir.

İbrâhîm el-Beyyûmî Gânim, *Hadîs Risâlesi* adlı eserinde bahsetmemiştir. *Hadîs Risâlesi* adlı eseri Muhammet Ebû Acur tarafından yayına hazırlanmış, Yahya Yaşar tarafından da Türkçeye çevirisi yapılmıştır. 2018 yılında Beyân Yayınları tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. Biz de tebliğimizde bu eseri genel hatlarıyla değerlendireceğiz.

Eserin tercümesini yapan Yahya Yaşar tarafından hadislerin, İslâm Dînin Kur'ân-ı Kerim'den sonra temel kaynağı olduğu vurgusu yapılmış, Kur'ân'da mücmel olarak gelen pek çok hükümün hadisler aracılığıyla açıklığa kavuşmuş olduğunu Yüce Allah'ın Nahl Sûresi'nin 44. Âyetinde beyân buyurduğu: "Ve Biz, Sana da bu uyarıcı bir Kitâb'ı indirdik ki insanlara başından beri indirilegen mesajın aslını olanca açıklığıyla ulaştırasın." âyetini de buna delil olarak zikretmiştir.

Hasan el-Bennâ'nın yazmış olduğu *Hadîs Risâlesi'*nde hadis sîhhatinin anlaşılmasında en temel unsur olan isnâda dair tahlillerin Hadîs İlmî'ne bir başlangıç teşkil ettiğini ifade ettiğine yer vermiştir. Hasan el-Bennâ'nın *Hadîs Risâlesi'*nde doyurucu bilgiler verdiğini isnâdın Müslümanların geliştirdiği orijinal bir sistem geliştirdiklerini ve nakledilen haberin kontrolüne imkân veren bir unsur olduğuna işaret ettiğini zikretmiştir.

Haberin kontrolünün ise haberi getirenlerin kontrol edilmesini gerekli kılmakta olduğunu Hucurât Sûresi'nin 6. âyetinde "Ey iman edenler size bir fâsık haber getirirse onu araştırın." buyurarak haberi getirene tenkitçi bir bakış açısıyla yaklaşılmasının emredildiğine vurgu yapmıştır.

Hasan el-Bennâ, özet olarak *Hadîs Risâlesi* adlı eserini akademik ihtiyaçlar için değil asgarî seviyede okuyuculara mütevâtir, kuds-i hadis, sahîh, hasen, zayıf, haber, eser gibi hadis ıstılahları açıklamak, hadis metinleri ve metinlerin nasıl ortaya ve isnâd sisteminin hadislerin sîhhatinin tespitinde nasıl bir fonksiyon icrâ ettiğini genel hatlarıyla bilgilendirmek için hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İhvân-i Müslimîn, Da'vet, Hasanel-Bennâ, Hadîs, *Hadîs Risâlesi*.

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

An Evaluation of the Book of Hadith Treatise by Hasan Al-Banna, the Founder of the Muslim Brotherhood

Assoc. Prof. Dr. Erdoğan Köycü

Bartın University

Abstract

Hasan Ahmed Abdurrahmân el-Bennâ (d. 1368/1949) is an Egyptian scholar who came to the fore as a preacher in the Islamic world who founded the Muslim Brotherhood organization. İbrahim al-Beyyumi Ganim who wrote the article "Hasan al-Banna" in the Islamic Encyclopedia of the Turkish Religious Foundation, *Muzekkirât ad-Da've ve ad-Daiye* published in Cairo Daru al-Kitab al-Arabi is one of his works dealing with his memories and ideas. He mentioned that his work was published by M. N. Shaikh under the name Memoirs of Hasan al Banna Shaheed in Karachi in 1981 and in Delhi in 1982.

İbrahim al-Beyyumi Ganim did not mention it in his work titled *Hadith Treatise*. His work, *Hadith Treatise* was prepared for publication by Muhammet Abu Acur and translated into Turkish by Yahya Yaşar. It was published in Istanbul by Beyan Publications in 2018. We will evaluate this work in general terms in our paper.

Yahya Yaşar who translated the work emphasized that the hadiths are the main source of the Islamic Religion after the Holy Qur'an and that many of the provisions in the Qur'an in summary form have been clarified through the hadiths. He declares in the verse: "And We have sent down to you a warning book so that you can clearly convey the true message that has been sent down to people from the beginning." He also mentioned the verse as evidence for this.

He stated that Hasan al-Banna in his *Hadith Treatise* stated that the analysis of isnad which is the most fundamental element in understanding the authenticity of hadith, constitutes a beginning to the Science of Hadith. He mentioned that Hasan al-Banna gave satisfactory information in the Treatise of Hadith, indicating that isnad was an original system developed by Muslims and that it was an element that allowed the control of the transmitted news.

The control of the news requires the control of those who bring the news. In the 6th verse of the Surah Hujurat, it is stated: "O you who believe if a sinner brings you news, investigate him." He emphasized that the person who brought the news was ordered to be approached with a critical perspective.

In summary, Hasan al-Banna wrote his work called *Hadith Treatise* not for academic needs but at a minimum level to explain hadith terms such as mutevatir, kudsi hadith, sahih, hasen, weak, news, work to the readers, hadith texts and how the texts are revealed and the isnad system to determine the authenticity of hadiths. It has been prepared to inform in general terms what kind of function it performs in detection.

Keywords: İhvan Muslimin, Call, Hasan al-Banna, Hadith, *Hadith Treatise*.

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

1.Hayatı Eserleri ve Da'vetçi Kimliği

Hasan el-Bennâ, 14 Ekim 1906 tarihinde Mısır'ın Buhayre vilâyetine bağlı Mahmûdiye kasabasında doğdu. Babası, *el-Fethu'r-Rabbânî li-Tertîbi Musnedi'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî* adlı eserin müellifi olan ve geçimini saatçilikle sağladığı için Sââtî lakabıyla tanınan Ahmed b. Abdirrahmân el-Bennâ'dır. İlk öğrenimini babasından gören Hasan, sekiz yaşında Mahmûdiye'deki klasik eğitim veren Medresetu'r-Reşâdî'd-Dîniyye'ye girdi. Burada Kur'ân-ı Kerîm'in bir kısmını ezberleyip Nahiv ve biraz da Arab Edebiyatı okudu. Medresenin yöneticisi Şeyh Muhammed Zehrân'ın onun üzerinde derin izler bıraktığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu zatın ayrılmasından sonra modern eğitim verenel-Medresetu'l-Î'dâdiyye'ye kaydoldu; bir yandan da hıfzını tamamlamaya çalıştı. Mısır yönetiminin idâdîleri kapatması üzerine Buhayre'nin merkezi Demenhûr'daki ilköğretmen okuluna geçti. Bu arada, henüz idâdîde iken girdiği Cem'iyetu'l-Ahlâkî'l-Edebiyye ve Cem'iyetu Men'î'l-Muharremât gibi kuruluşlarda görev aldı ve mânevî yapısında derin etkiler bırakan Hassâfiyye Tarikatı şeyhi Abdülvehhâbel-Hassâfî'ye intisâb etti. Böylece Sünnet'i esas alan dinamik bir da'vet anlayışına sahip mutasavvıflarla ilişkilerini derinleştirdi; daha sonra da Mahmûdiye'de Cem'iyetu'l-Hassâfiyyeel-Hayriyye ile eş-Şubbânû'l-Muslimîn'in kurulmasına ön ayak oldu. Demenhûr'daki ilköğretim okulunu bitirdikten sonra Kahire'ye giden Hasan el-Bennâ, Mayıs 1927'de "Küçük Ezher" de denilen Dâru'l-Ulûm'a kaydoldu... Dâru'l-Ulûm'daki öğrenciliği boyunca faaliyetlerini sürdürdü ve bu arada câmilerde, kahvehanelerde toplantılar düzenleyerek bazı âlimlerin buralarda konferans vermesini sağladı; kendisi de çok sayıda konuşma yaptı. Mezun olduktan sonra tahsil için yurt dışına gitmeyi planladıysa da bu uygulamanın kaldırılması sebebiyle öğretmenlik yapmaya karar verdi. Ancak beklediğinin aksine Kahire'ye değil İsmâiliye'ye tayin edildi. Mahmûdiye ve Demenhûr'dan sonra Kahire'de geçirdiği yıllar, Hasan el-Bennâ'ya Mısır toplumunun ve İslâm Dünya'sının içine düştüğü durum hususunda belli bir hükme varma imkânı kazandırmıştır. (el-Beyyûmî, İ., "Hasan el-Bennâ", 1997: XVI: 307). (Yavuzylmaz, Y., 2020: 4-115).

Hasan el-Bennâ, da'vetçi kimliğiyle İslâm Âlemi'nde ön plana çıkmış bir müvahhid ve bir mücâhid olarak hayatını tezyîn etmiş ve Tevhîd davasının bir şehîdi olarak tarihteki yerini almıştır. Hasan el-Bennâ'nın düşünce dünyasında İslâm Tasavvuru dar kalıplara sığmaz. O: "İslâm, hem ibâdet, hem önderliktir; hem dîndir, hem devlettir; hem rûhânîliktir, hem ameldir; hem namazdır, hem cihâddır; hem itaattir, hem yönetimdir; hem mushaftır, hem kılıçtır; bunların biri hiçbir zaman ötekenden ayrı olamaz." diyerek İslâm'ı dar anlamda ele almamış, İslâm'ı hem dünya hem âhiret saadetini sağlayan bir dîn, bir nizâm görmüş ve hayatını da bu ilkelerin tahakkuku için mücâdele ve mücâhedeetmiş ve bu uğurda şehâdete ulaşmıştır.

Hasan el-Bennâ'nın da'vetçi ve mücâdeleci kimliğini Mecelletu'l-İhvânî'l-Muslimîn, Cerîdetu'l-İhvânî'l-Muslimîn, en-Nezîr ve Mecelletu's-Şihâb adlı dergilerde çıkmış makalelerinden tespit etmek mümkündür. Ayrıca kurmuş olduğu İhvânü Muslimîn Teşkilâtı ve İslâm Düşüncesi ve Tevhîd Mücâdelesi ile ilgili Dr. Usâme Sa'd ve İd el-Antebî'nin te'lif ettiği *et-Tarîhu's Şamil Li'l-İhvânî'l Müslimîn*, (Dâru'n-Nidâ, İstanbul, 2017) adlı eserinin yanında Maruf Çelik'in İhvân Hareketi'nin fehm, ihlâs, amel, cihâd, fedakârlık, itaat, sebât, tecerrüd, kardeşlik ve güven olan 10 esas üzerine yapmış olduğu yorumları ihtivâ eden *Ortak Payda* (2. Baskı, Nidâ Yayınları, İstanbul, 2020) Muhammed Ahmed Râşid'in te'lif ettiği *el-Bu'du'l-İnsân fî Da'veti İhvânî'l-Muslimîn*, (Dâru'n-Nidâ, İstanbul, 2020.) adlı eserleri de kayda değer eserler arasındadır.

Hasan el-Bennâ'nın eserlerini Beyan, Özgü ve Nida Yayınları Türkçe'ye tercüme ettirerek neşretmiştir. Tespit edebildiğimiz eserleri şunlardır:

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

1. Mecmû'atu Resâ'ili'l-İmâmi'ş-Şehîd Hasan el-Bennâ, (terc. Risâleler), 1. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2008. 2. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2014, (Yayınlayan: Cuma Emîn Abdilazîz), Nida Yayınları, İstanbul, 2015.
2. Zikru Duayên Pêxemberê (s.a.s.) Me Ji Ser Zimânê Kem Nekirine Me'sûrât, Nida Yayınları, İstanbul, 2015.
3. Me'sûrât (Peygamberimiz'in (s.a.v.) Dilinden Düşürmediği Dua ve Zikirler), 10. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2008.
4. Erkânü Bey'âtinâ'l-Aşere, (On İlkemiz), (Beyân Yayınları, İstanbul, 2016).
5. Cem'iyetu İhvânî Muslimîn (İhvânî Muslimîn Teşkilâtı, Özgü Yayınları, İstanbul, 2016.)
6. el-İslâm ve's-Siyâse (İslâm ve Siyâset, tercüme: Gamze Özden, Beyan Yayınları, İstanbul, 2016) (Diğer Baskısı: Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
7. Akâid Risâlesi, (Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
8. Hadîs Risâlesi, (Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
9. Tefsîr Risâlesi, (Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
10. Fıkıh Risâlesi, (Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
11. Müslüman Kadın, (Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).
12. Da'vetimiz Nûra Doğru, (Nida Yayınları, İstanbul, 2018).
13. İnsanları Neye Dâvet Ediyoruz?, (Nida Yayınları, İstanbul, 2018).
14. Hâtıralarım (Davanın Hâtıraları), (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
15. Gençlik-Cihâd, (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
16. Hâtıralarım (Davetçinin Hâtıraları), (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
17. Tasavvuf ve Ahlâk Eğitimi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
18. Risâleler Da'vet Esasları, (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
19. Risâleler Me'sûrât, (Nida Yayınları, İstanbul, 2020).
20. İhvân ve Seçimler-Davamız, (Nida Yayınları, İstanbul, 2021).
21. Ramazân Risâlesi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2021).
22. Eğitim Risâlesi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2021).
23. Beşinci Kongre Risalesi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2021).
24. Münâcât Risâlesi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2021).
25. Davamızın Yeni Vizyonu, (Nida Yayınları, İstanbul, 2022).
26. Kongreler Risâlesi, (Nida Yayınları, İstanbul, 2022).
27. Müslüman Kardeşler ve Filistin Davası (tercüme: Muharrem Suyabatmaz), (Nida Yayınları, İstanbul, 2023).

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

2.Hadîs Risâlesi Adlı Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme

Hasan el-Bennâ'nın Sünnet ve hadîse bakışı, Sedat Yıldırım tarafından neşredilen "Hasan el-Bennâ'nın (1906-1949) Sünnet/Hadis Perspektifi Adlı makaleden yararlanılarak tespiti edilebilir. Ancak biz, *Hadîs Risâlesi* adlı eseri bağlamında hadîs ve Sünnet'e dair müktesebâtı üzerine bir değerlendirme yapacağız.

Sedat Yıldırım, Hasan el-Bennâ'nın ilim adamı olmasına işaret etmiş, Hadîs ve Sünnet bilgisi ile ilgili şu sonuca varmıştır: "el-Bennâ için Sünnet, tartışılmaz bir kaynaktır. Yazdığı yazılardan anlaşılacağı üzere, hadîsin geçtiği tarihî evrelere, usûl konularına vd. hadîslerle ilgili diğer hususlara vâkıf olması onun Hadîs İlimleri konusunda inkâr edilemez bir birikime sahip olduğunu göstermektedir. Hasan el-Bennâ, hadîslerin geçmişten günümüze sağlam bir metodolojiyle aktarıldığına dikkat çekerek, hadîs âlimlerinden övgüyle söz etmektedir. Bu durum onun bu konuda gelenekçi bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan Hasan el-Bennâ, metin tenkidinin önemsenmesi gerektiğine vurgu yapmış ama bunun bazı prensipler göz önünde bulundurularak yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca el-Bennâ, geçmiş ulemânın sadece sened tenkidi yapıp, metin tenkidi yapmadıkları iddiasını, yerinde olmayan haksız bir eleştiri olarak değerlendirmiştir. Bilimsel bazı bilgilere aykırılık arz eden hadîs metinlerine gelince, bunların sayısı yok denecek kadar azdır ve yoruma açıktır. Diğer taraftan Hasan el-Bennâ'ya göre âhâd haber, zannî bilgi ifade etmekle birlikte âhâd haberle amel etmek farzdır. Bu görüş, cumhûrun görüşüdür. Ona göre, âhâd haberle amel etmenin farz olmadığı görüşünü savunanlar, yer yer âhâd haberle amel ederek kendi görüşlerine aykırı davranmışlardır. Hasanel-Bennâ, sahîh olan bir hadîsin hangi kaynaktan geçtiğine bakılmadan dikkate alınmasını ve Kur'ân'dan sonra hiçbir mezhepsel görüşün ve açıklamanın sahîh hadîse tercih edilmemesi gerektiğini, esasen mezhep imâmlarının da bu kanaate sahip olduğunu söylemiştir. Hasan el-Bennâ'nın bu yaklaşımı, **onun âlimler tarafından yapılan ictihâdlara itibar ettiğini, bununla birlikte mezhep taassubuna karşı olduğunu, hiçbir yorum ve kanaati, Sahîh Sünnet'e tercih etmediğini göstermektedir.** Ayrıca el-Bennâ, sahîh hadîsleri konu edinerek hem klasik hem de kendine özgü açıklamalarla hadîsleri şerh etmiş ve söz konusu hadîslere aktüel yorumlar yapmayı önemsemiştir." (Yıldırım, S., 2021. 133-134.)

Hasan el-Bennâ'nın *Hadîs Risâlesi* adlı eseri küçük çapta bir eser olmasına rağmen içerisinde pek güzel bilgileri barındırmaktadır. Hasan el-Bennâ, eserini, 1.Hadîs, haber ve eser 2.Mütevâtir ve âhâd haberler 3.Hadîsler ve dereceleri 4.Ekler olmak üzere dört bölüme ayırmıştır. Öncelikle mütercim Yahya Yaşar'ın giriş bölümündeki değerlendirmeleriyle başlamak istiyoruz.

2.1.Hadîs Risâlesi Adlı Kitabının Mütercimi Yahya Yaşar'ın *Hadîs Risâlesi'*ne Yazdığı Takdimi Üzerine Bazı Değerlendirmeler

Mütercim Yahya Yaşar tarafından esere 6,5 sayfalık bir giriş yazılmıştır. Hadîslerin kaynak değeri yönünden zayıf ve sahîh şeklinde sınıflandırıldığını, şayet hadîs sahîh ise kaynak değerinin güçlendiği, zayıf işe azaldığı vurgusu yapmıştır.(el-Bennâ, H., 2018: 7).

2.1.1.Haberleri Getirenlerin Durumlarının Cerh ve Ta'dîl Kâideleri Muvâcehesinde Araştırılmasına Vurgu Yapmıştır

Mütercim Yahya Yaşar, haberin kontrolünün, haberi getirenlerin kontrol edilmesini gerekli kılmakta olduğunu vurgu yapmış, Hucurât Sûresi'nin 6. Âyetini: "Ey İman edenler! Size bir fâsik haber getirirse onu araştırın." İstîshâd olarak zikretmiş, haberi getirene tenkitçi bir bakış açısıyla yaklaşılmasının emredildiğine vurgu yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018: 8).

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

2.1.2. Allah'ın Rasûlullah'a (s.a.s.) Mücmel Âyetlerin Açıklama Yetkisinin Verdiğini İzah Etmıştır

Mütercim Yahya Yaşar, mücmel âyetleri izahının Allah Teâlâ'nın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) tevdi ettiği bir görev olduğunu şöyle vurgulamıştır: "İslâm'da Kur'ân-ı Kerim'den sonraki en temel kaynak, Rasûlullah'ın (s.a.s.) hadisleridir. Kur'ân'da mücmel olarak gelen pek çok hüküm, hadisler aracılığıyla açıklığa kavuşturulmuştur. Hadislerin dindeki bu temel fonksiyonu kişisel içtihâdlara değil, bizzat Kur'ân'ın: "Ve Biz, Sana da bu uyarıcı Kitâb'ı indirdik ki, insanlara başından beri indirilegelecek mesajın aslını olanca açıklığıyla ulaştırasın." âyetine dayanmaktadır. (el-Bennâ, H., 2018: 7).

2.1.3. Sened ve Metin Tenkidinin Sahâbe Döneminde Başladığına Vurgu Yapmıştır

Mütercim Yahya Yaşar, Hasan el-Bennâ'nın *Hadîs Risalesi'*nde sahâbenin döneminden itibaren hadîsin sıhhatini anlamada metin tenkidinin önemi üzerinde durulduğu gibi isnâd tenkidi üzerinde de hassasiyetle durmuş olduklarını vurgulamıştır. Başta Hz. Âişe olmak üzere bazı sahâbilerin kendilerine ulaşan bazı hadîslerin doğruluğundan emin oldukları Kur'ân ve Sünnet bilgileriyle karşılaştırıp tenkit etmiş olduklarına işaret etmiştir. (el-Bennâ, H., 2018: 10).

2.1.4. Cerh ve Ta'dîl Âlimlerinin Kullandıkları Metin Tenkidi Kriterlerinde ve Metin ve Sened Tenkitlerinde Heveslerine Göre Davranmamaları Gerektiğine İşaret Etmıştır

Mütercim Yahya Yaşar, hadisler te'vil edilemeyecek kadar açık bir şekilde Kur'ân'a akl-ı selîme, kesin ilmi verilere, tarihî bilgilere ve diğer geçerli kriterlere aykırı ise reddedilmiş olduğunu ifade etmiş, metin tenkiti yapan kişilerin, son derece yetkin kişiler olmasını ve heveslerini işin içine karıştırmamaları gerektiğini vurgulamıştır. (el-Bennâ, H., 2018: 10-11).

2.3. Hadîs Râvîlerinin Mertebelerinin Tespiti ve Hadîslerin Derecelendirilmesi ve Hadîs İstilahları Kullanımına Yer Vermesini Zikretmiştir

Hasan el-Bennâ, hadis râvîlerinin mertebelerindeki farklılığın, hadislerin derecelendirilmesinde fark oluşturduğuna vurgu yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018: 51).

Hasan el-Bennâ, hadis râvîlerinin mertebelerindeki farklılık nedeniyle hadîsin derecelerindeki farklı manaya da işaret etmiş, hadis âlimlerinin her bir hadîsin derecesini ortaya koyan **sahîh**, **hasen** ve **zayıf** gibi vasıflar vermiş olduğunu zikretmiştir. (el-Bennâ, H., 2018: 51-53).

Hadîs, haber ve eser (el-Bennâ, H. 2018: 54-55) ve Kudî Hadîs'in istilahlarının tanımını yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018: 56-57).

2.4. Rihle Yapmanın ve Âl-i Isnâdı Araştırmanın Selefin Âdetlerinden Olduğuna Yer Vermiştir

Hasan el-Bennâ, *Hadîs Risalesi'*nde isnâdın selefin bir âdeti olduğuna dair Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855): "Âli isnâdı araştırmak, selefin âdeti olmuştur. Çünkü Abdullah'ın arkadaşları, Ömer'den hadis öğrenmek ve dinlemek için Kûfe'den Medîne'ye الرِّهْلَةَ "rihle" denen yolculuklar yapıyorlardı." Sözüne yer vermenin yanında Muhammed b. Eslem et-Tûsî'nin (ö. 242/856): "İsnâda yakınlık, Allah'a yakınlıktır." Sözüne hadîs rivâyetinde âli isnâdın değerini ifade eden bir istişhâd olarak zikretmiştir. (el-Bennâ, H., 2018: 21).

2.5. Isnâdın Müslümanlara Has Bir Haslet ve Allah'ın Onlara Verdiği Bir Nimeti Olduğunu Vurgulamıştır

Hasan el-Bennâ, isnâdın önemini ve Müslümanlara ait bir haslet olduğunu şöyle ifade etmiştir: "Ebû Alî (Hüseyn b. Muhammed b. Ahmed el-Gassânî el-Ceyyânî,) (ö. 498/1105) şöyle demiştir: "Allah, bu ümmete önceki ümmetlere vermediği üç şeyi vermiştir: "İsnâd, Ensâb ve

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

İ'râb. İbn Hazm (ö. 456/ 1064) şöyle demiştir: "Hz.Peygamber'in (s.a.s.) hadîslerini ve Sünnet'i ni korumak için güvenilir râvîlerin kesintisiz bir senedle hadîs nakletmeleri, Allah'ın sadece Müslümanlara verdiği bir nimettir ve diğer milletlerde böyle bir rivâyet şekli yoktur. Yahûdilerde **mürsel** ve **mu'dal** türü bazı nakiller görülmekteyse de Hz.Mûsâ (a.s.) ile rivâyetin başlangıcı arasında otuz asırlık bir zaman dilimi bulunmaktadır. Bu yönüyle bizim Hz.Peygamber'in (s.a.s.) rivâyetlerine olan yakınlığımız kadar yakın değildir..." Dolayısıyla bu tür rivâyetlerin bu Peygamberin ashâbına ve ona tâbi olanlara ulaşması mümkün değildir." (el-Bennâ, H., 2018. 19) "İsnâd kritiği kıstasını ve râvîlerin durumlarını bilmeye esas almak, bazısının derecesini belirlemede bunu nazar-ı 'tibâra almak daha sağlam ve hassas bir mîzândır. Çünkü somut ve gerçekçi verilere dayanıyor. Hevesler ve farklı gayeler karışmadığı sürece yapılan düzgün tenkit hususunda herhangi bir ihtilâf çıkmayacaktır." (el-Bennâ, H., 2018. 9)

2.6.Ahmed b. Hanbel'in (ö. 242/855) Kitâb ve Sünnet'te

Bir Nass Bulduğunda Onunla Fetvâ Vermiş Olduğunu

İfade Etmiştir

Hasan el-Bennâ, Ahmed b. Hanbel'i (ö. 242/855)Kitâb ve sahîh Sünnet'ten bir nass bulduğunda bu nassın gerektirdiği şekilde fetvâ vermiş olduğunu, buna muhâlif başka bir malzemeye 'tibâr etmediği gibi konumu her ne olursa olsun buna karşı gelen kişiye de itibar etmediği zikretmiştir. Aynı şekilde Hz.Ömer'in üç talakla boşanmış kadının iddeti hususunda Fâtıma binti Kays'ın hadîsine karşı çıkmış olmasına itibar etmediği gibi yine Hz.Ömer'in cünüp olan için teyemmüm alınabileceğini bildiren Ammâr'ın hadîsine karşı çıkmasına da 'tibâr etmemiş olduğunu vurgulamıştır. Buna benzer durumlar çokluğundan bahseden Hasan el-Bennâ, sahîh hadîsin önüne herhangi bir ameli (uygulama), görüşü, kıyâsı veya sahâbe sözünü önüne geçirmedeği gibi çoğu kimsenin muhâlifi bilinmeyen-icmâ olarak isimlendirdikleri ve sahîh hadîse tercih ettikleri görüşleri de geçirmemiş olduğunu zikretmiştir. Mütercim Yahya Yaşar, buradan anlaşıldığı kadarıyla Ahmed b. Hanbel'e (ö. 241/855) göre muhâlifin bilinmemesi, icmâ'nın bilinmesi demek olmadığı ilavesini yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018. 123).

2.7.Hadîs İmâmlarının Ezber Hususundaki Mezîyetleri Hassasiyetleri ve Çokça Ezber Yaptıklarına Dair Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'yi (ö. 256/870) Örnek Olarak Takdîm Etmiştir

Hasan el-Bennâ, hadîs imâmlarının büyük çoğunluğunun hadîsleri hızlı ve tam olarak ezberlemeleri, lafızların da hassasiyet göstermeleri ve çokça ezberlemeleriyle meşhûr olduklarını zikretmiştir. Bu yönüyle Ehl-i Hadîs'in dünyanın en dikkat çekici kişilerinden olduklarına örnek olarak gençliğinden vefatına kadar Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'nin (ö. 256/870) hayatından bu konuda hayret verici hâdiseler rivâyet edildiğine yer vermiştir. Hasan el-Bennâ'nın zikrettiği haberlerden biri el-Firebrî'nin (Ebû Abdillâh Muhammed b. Yûsuf b. Matar) (ö. 320/932) zikrettiği hâdisedir."Ben, henüz okuma yazma öğrenirken kalbime hadis ezberlemek ilham olundu. Ben dedim: "Bu ilham sana ne zaman geldi? "Ben, 10 yaşında yahut biraz daha küçükken okuma yazma öğrendikten sonra ed-Dâhilî'ye ve ondan başka üstatlara gitmeye başladım. Bir defasında ed-Dâhilî, insanlara okumuş olduğu bu hadîslerden birinde; Sufyân, "Ebû Zübeyr o da İbrâhîm'den" senedini söyledi. Bunun üzerine ben ona: "-Ebû Zübeyr, İbrâhîm'den rivâyet etmedi." dedim. Bu itirazımdan dolayı beni azarladı. Ben de kendisine: "Eğer yanında mevcutsa asıl nüshaya müracaat et de bak dedim." Hemen odasına gidip asıl nüshaya baktı, sonra bizim yanımıza döndü ve bana hitâben: "-Ey Çocuk! O sened, nasıldır?" diye sordu. Ben: "-O sened, "ez-

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

Zübeyr b. Adıyy, İbrâhim'den" şeklindedir dedim." Bunun üzerine benden kalemi aldı, kitabını düzeltti ve: "-Sen doğru söyledin!" dedi. el-Buhârî'nin arkadaşları: "-Sen bu cevabı verdiğinde kaç yaşında idin?" Diye sordular. "el-Buhârî: "11 yaşında bulunuyordum." Dedi. (el-Bennâ, H., 2018. 46-47).

2.8. Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'nin (ö. 256/870) Sahâbe ve Tâbiûn Tercüme-i Hâllerini Bildiğine 16 Yaşında Hadîslerde Sened Tenkiti Yaptığına ve Yetmiş Bin Hadîs Bildiğine Yer Vermişdir

Hasan el-Bennâ, Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'nin yaşlıları arasında hâfıza gücünün yanında ezberlediği kitaplarda zikredilen hadîslerin sened tenkidini yaptığına dair bir örnek sunmuştur: "Yine el-Buhârî, şöyle dedi: "Sened tenkidi yaptığımda 16 yaşında idim. 16 yaşına girdiğim zaman Abdullah b. el-Mubarek (ö. 181/797) ile Vekî' b. el-Cerrâh'ın (ö. 197/812) kitaplarını ezberlemiş ve Ashâbu Re'y namını alan Irak müctehidlerinin sözlerini, re'ylerini öğrenmişim. Hamîd b. İsmâil ve diğerleri şöyle dediler: "el-Buhârî, henüz küçükken hadîs dinleme hususunda bizimle aynı şekilde hareket etmez, işittiklerini yazmazdı. Böylece birçok günler geçti. Biz, onun yazmamasından dolayı serzenişte bulduk bunun üzerine İmâm el-Buhârî: "Benim aleyhimde konuştunuz, haydi yazdıklarınızı ortaya koyunuz!" dedi. Biz de ona on beş binden ziyâde hadîs çıkardık. İmâm el-Buhârî, bunların hepsini ezberden okudu. Nihayet biz, kitaplarımızı onun ezberlediklerinden tashîh edip düzelttik. "-Görüyor musunuz ben boşuna mı gidip geliyorum, günlerimi zâyî mi ediyorum?" dedi. Biz de onun önüne kimsenin geçemeyeceğini anladık." Muhammed b. Ebî Hâtim (ö. 327/938): Suleym b. Mücâhid'in şöyle dediğini işittim." dedi: Ben "Muhammed b. Selâmel-Bîkendî'nin (ö. 225/839) yanında idim. Bana: "Biraz önce gelmiş olaydın yetmiş bin hadîs bilen bir çocuk görecektin!" dedi. Bu söz üzerine ben hemen dışarı çıkıp ona yetiştim ve: "Yetmiş bin hadîs ezbere bilen sen misin?" dedim. İmâmel-Buhârî "Evet, daha çoğunu da biliyorum. Sahâbilerden ve Tâbi'lerden sana herhangi bir hadîs nakledersem, muhakkak ben onların çoğunun doğum yıllarını, vefat yıllarını ve yaşadıkları yeri biliyorumdur. Ben, Sahâbe veya Tâbi'nden naklettiğim her sözün aslını kendim Allah'ın Kitâb'ından veya Rasûlullah'ın (s.a.s.) Sünnet'inden ezbere bilirim." dedi." (el-Bennâ, H., 2018. 45-49).

Hasan el-Bennâ, Muhammed b. İsmâil el-Buhârî'nin (ö. 256/870), okuma yazma öğrenirken hadîs ezberlemenin kalbine ilham olunduğuna yer vermiştir. (el-Bennâ, H., 2018. 45).

Hasan el-Bennâ, el-Buhârî'nin *el-Câmiu's-Sahîh*'inin oluşumunda nasıl bir çaba içine girdiğini hadîs âlimlerinin, 100 hadîsin sened ve metinlerini değiştirip her birisi 10 hadîsi alıp el-Buhârî'ye okuyup bu hadîslerin metinlerinin aslını kendisine sorduklarında: "böyle hadîsler bilmediğini" ifade ederek onların sened ve metinlerini değiştirdikleri hadîslerin sened ve metinlerinin doğru şekillerini kendilerine okumuştur. Bu da onun hadîslerin sened ve metinlerini ezberleme de mahâretini, hâfıza gücünü ve Hadîs İlmi'ndeki imâmlığını tasdik ettikleriyle ilgili olan bu hâdiseyi zikretmiştir. (el-Bennâ, H., 2018. 49-51).

2.9. Muslim b. el-Haccâc'ın (ö. 261/875) *es-Sahîh*'inin Te'lifinde Hadîs Âlimleri Arasında Mertebe Farklarını Belirtmek İçin Hadîs Râvîleri Arasında Mukâyese Yapmasına Yer Vermişdir

Hasan el-Bennâ, Cerh ve Ta'dîl âlimlerinin râvînin durumuna gösterdikleri ihtimâm kadar talebesinin hocasından hadîs tahammülüne (hangi yolla hadîsi aldığına) ihtimâm gösterdiklerini ifade etmiştir. Hadîs ricâlerinden biri hadîs metnini, lafzını ve senedini eksik ezberlemeden ve sonra da hadîs rivâyet eden ricâlinin durumlarını fert fert iyice tanıyıp bilmedikçe hadîsinin farklı rivâyet yolları hususunda ilim sahibi olmadıkça hadîs hâfızı ve imâmı kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. Bu hususa örnek olarak İmâm Müslim b. el-

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

Haccâc'ın (ö. 261/875) *es-Sahîh*'inin mukaddimesinde bu konuya kısmen de olsa değinmiş ve rivâyette takip ettiği metodu şöyle açıkladığını ifade etmiştir: “Bundan sonra sana anlatacağım şarta göre inşaallah dilediğini tahrîc ve te'lîfe başlıyoruz. Şart şudur: “Biz Rasûlullah'tan (s.a.s.) senedlerle gelen haberlerin tamamını ele alıyor ve onları 3 kısma, râvîlerini de 3 tabakaya ayırıyoruz. Birinci kısma gelince biz, bu kısımda başka haberlerden daha kusursuz haberleri öne almak istiyoruz. Çünkü bu haberleri nakledenler, hadîste istikâmet sahibi ve naklettiklerini sağlam nakleden kimselerdir.” (el-Bennâ, H., 2018. 35).

Hasan el-Bennâ, râvîlerin haberlerini senedleriyle birer birer tetkik ettikten sonra hıfz ve hadîs nakletmekteki sağlamlığı kadar güçlü olmayan bazı kimselerin bulunduğu zikretmiştir. Bunların her ne kadar diğerlerinden aşağı mertebelerde olsalar da **doğruluk** ve **setr** (günahlardan sakınmak gibi) sıfatları hâiz olma ve ilimle haşır neşir olma hali şüphesiz ki onlara daha şâmil olduğunu da vurgulamıştır. Bu mertebedeki âlimlere örnek olarak Atâ b. Sâib (ö. 136/753), Yezîd b. Ebî Ziyâd (ö. 137/754), Leys b. Ebî Süleym ve bunların emsâli râvîler olduğu kaydetmiştir. Bu âlimlerin, ilim otoriteleri nezdinde her ne kadar ilim ve vakarla tanınmışlarsa da kendilerinden rivâyet hususunda itkân ve istikâmet bulunan sâir akranlarının hâl ve mertebeleri bunlardan daha üstün oldukları cihetinden ilim otoriteleri nezdinde yüksek bir derece ve ulvî bir hasletleri olduğunu zikretmiştir. Atâ (b. Ebî Rebâh) (ö. 114/732), Yezîd ve Leys gibi zâtların hadîs nakletmekteki sağlamlık ve istikâmet hususunda Mansûr b. Mu'temir (ö. 132/750), Süleymân b. (b. Mihrân) el-A'meş (ö. 148/765) ve İsmâil b. Ebî Hâlid ile karşılaştırıldığında onların bu niteliklere sahip olmadıklarını ve bunlara yaklaşmadıklarının görülebileceğini vurgulamıştır. Hadîs âlimlerince de bu hususta şüphe olmadığını, onlar nezdinde Mansûr'un, el-A'meş'in ve İsmâil'in hadîs hıfzındaki titizlikleriyle meşhûr olduklarını ancak Atâ, Yezîd ve Leys'in (b. Sa'd) (ö. 175/791) bu nitelikleriyle tanınmadıklarını zikretmiştir. (el-Bennâ, H., 2018: 36-37).

Hasan el-Bennâ, Muslim'in (ö. 261/875) *el-Câmiu's-Sahîh*'ini telif aşamasında hadîslerini derlerken râvîler arasındaki merite farklarına dikkat çektiğini şöyle zikretmiştir. “İbn Avn ve Eyyûb es-Sahtiyânî (ö. 131/749) ile Avn b. Cemîl ve Eş'asel-Harrânî gibi akran zevâtı karşılaştırdığın zaman dahi vaziyet, diğerlerinde olduğu gibidir. Avn ile Eş'as, el-Hasan el-Basrî (ö. 110/728) ile (Muhammed) İbn Sîrîn'in (ö. 110/728) arkadaşlarıdır. (el-Bennâ, H., 2018. 39).

2.10. Muslim b. el-Haccâc'ın (ö. 261/875) Sika Olsa Bile Hadîs Ehli Olmadıkları İçin Hadîslerini Almadığı Râvîlerden Bahsetmiştir

Hasan el-Bennâ, Muslim b. el-Haccâc'ın sika olan râvîlerden rivâyet ederken dahi titiz davrandığına dair Ebû'z-Zinâd'ın (Abdullâh b. Zekvân el-Kureşî) (ö. 130/748) babasından rivayet ettiği şu habere yer vermiştir: Medine'de hepsi güvenilir 100 kişiye yetiştim ki onlardan hadîs kabul edilmez. Haklarında “**Hadîs Ehli**” değildir denilirdi.” el-Hasan el-Bennâ, Ricâl kitaplarının Cerh ve Ta'dîle ilişkin bu gibi durumların şaşılacak durumlar olduğu tespit edilebileceğine vurgu yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018. 15).

2.11. el-Buhârî (ö. 256/870) ve Muslim'in (ö. 261/875) *Sahîh*'lerindeki Âhâd Haberlerle İlgili İmâm en-Nevevî (ö. 676/1277) İbnu's-Salâh'ın (ö. 643/1245) Görüşlerine Yer Vermiştir

Hasan el-Bennâ, İmâm en-Nevevî'nin *Muslim Şerhi*'nde âhâd haberlerle ilgili olarak yapmış olduğu şu değerlendirmeye yer vermiştir: “(Mütevâtir olmayan hadîs, zan ifade eden) âhâd haber gibi değerlendirilir. Bu konuda el-Buhârî (ö. 256/870), Müslim (ö. 261/875) ve diğerleri arasında fark yoktur. Ümmetin bu iki sahîh kitabı kabul etmesi içindeki hadîslerle, hadîsleri araştırmaya gerek olmadan amel etmeyi ifade eder. Bunda ittifâk edilmiştir. Fakat bu iki kitabın dışındaki âhâd haberlerde ise ancak senedleri sahîh olur ve sahîh hadîsin şartları varsa

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

onunla amel edilir. Ayrıca *Sahîh-i Buhârî* ve *Müslim'*deki hadîslerle amel etmek için ümmetin bu hadîslerin kesin olarak Nebî'nin (s.a.s.) sözü olduğu hususunda icmâ etmelerine de gerek yoktur. Kesinlik ifade etme ve bağlayıcılığı sadece *Buhârî* ve *Müslim'e* veya herhangi birine tahsis etme İbnu's-Salâh'ın tercihidir. İbnu's-Salâh ise buna meşhûr hadîs imâmı silsilesini ilave etmiştir." (el-Bennâ, H., 2018. 115).

2.12. el-Buhârî (ö. 256/870) ve Muslim'in (ö. 261/875) *Sahîh*'lerindeki Haberlerin Sened ve Metinlerinin Sıhhatlerinin Kesinliği İlgili San'a Ulemâsının İcmâ Ettikleriyle İlgili Ebû İshâk İsferyânî'nin Görüşüne Yer Vermiştir

Hasan el-Bennâ, Ebû İshâk İsferyânî'nin (ö. 418/1027), el-Buhârî ve Muslim'in *Sahîh*'lerindeki hadîslerin sıhhatlerinin kesinliği ilgili San'a ulemâsının icmâ ettikleriyle şu değerlendirmeye yer vermiştir: "San'a ulemâsı, *el-Buhârî* ve *Muslim'*de bulunan haberlerin metin ve senedleriyle beraber sıhhatinin kesinliği hususunda icmâ etmişlerdir. Hiçbir durumda bu hususta farklı düşünen olmamıştır. Eğer bir ihtilâf ortaya çıkmışsa sadece rivâyet tarîklerinde ve râvileri hususunda olmuştur. Bu hadîs kitaplarında geçen herhangi bir haberin hükmüne her kim karşı çıkar ve haberle ilgili geçerli bir yorumda bulunmazsa biz de onun bu hükmüne karşı çıkarız. Çünkü bu haberleri, ümmet kabul etmiştir." (el-Bennâ, H., 2018. 115-117).

Hasan el-Bennâ, İbnu's-Salâh'ın (ö. 643/1245), *Sahîhaini*'de geçen bazı hadîslerin istisnâ olarak kesinlik ifade etmediğini söylemiş olsa da bunların hangi hadîsler olduğu hususunda bir şey konuşmamış olduğunu ifade etmiştir. İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1348) ise bu konuda şu değerlendirmeyi yaptığına yer vermiştir: "Bunların birçok çeşitleri vardır: Bunlardan biri, el-Buhârî (ö. 256/80) ve Muslim'in (ö. 261/875) *Sahîh* kitaplarında rivâyet ettikleri ancak tevâtür derecesine ulaşmamış haberlerdir. Bu haberlere birtakım karîneler kuşatmıştır ki bunlardan biri el-Buhârî ve Müslim'in bu sahadaki üstünlükleri, başkalarına nisbetle sahîhi sahtesinden ayırmak hususundaki titizlikleri... Kitaplarının ulemâ arasında birinci derecede kabul görmesidir. Yalnız bu karîne yani kitaplarının ulemâ arasında birinci derecede kabul görmesi bile ilim ifade etmesi yönünden mütevâtir derecesine ulaşmayan mücerred rivâyet yolları çokluğuna nispetle daha kuvvetlidir." (el-Bennâ, H., 2018. 117).

2.13. Hadîs İmâmlarının Râvîlerin Durumlarının Ortaya Çıkmasındaki Gayretlerinin Cerh ve Ta'dîl İlmi'ne Gösterdikleri Hassasiyetlerini Belirtmiştir

Hasan el-Bennâ, hadîs rivâyet eden imâmın râvîlerin sözlerine gösterdikleri hassasiyet, özel veya genel olarak onların işleriyle bağlantılı her ne varsa onlar hakkında sahip oldukları geniş ma'lûmâtlara dair bize aktardıkları bilgilerin, son derece şaşkıncı olduğuna yer vermiştir. Râvîlerin rivâyetleriyle bağlantılı olan bazı davranışlarından dolayı bir kısım şüphelere kapıldıklarını ve sika olanlarından dahi hadîs rivâyet etmede zorlandıklarına işaret etmiştir. (el-Bennâ, H., 2018: 35).

Hasan el-Bennâ (ö. 1368/1949), hadîs rivâyetinde hadîsin râvîsinin durumunun bilinmesine nasıl özen gösterildiyse hocasının durumunun da bilinmesine özen gösterilmiş olduğuna vurgu yapmıştır. (el-Bennâ, H., 2018: 9).

2.14. Hadîs Uydurmakla ve Yalan Üretmekle İtham Olunanlardan Bazılarının İsimlerini Zikretmiştir

Hasan el-Bennâ, hadîs âlimlerinin veya ekserisinin nezdinde Abdullah b. Misver, Muhammed b. Saîdel-Maslûb, Gıyâs b. İbrâhîm, Suleymân b. Amr, Ebû Dâvûd en-Nehâî gibi kimselerin hadîs uydurmakla, yalancılıkla ve hadîs üretmekle ithâm olunmuş râvîlerden olduklarından dolayı bunların hadîsleriyle meşgûl olmadıklarını ifade etmiştir. (el-Bennâ, H., 2018. 7).

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

2.15. Hadîsin Sahîh Olduğunda Sahîhayn'da Geçmediği İcmâ Hâsıl Olmadığı Bir Kişinin Görüşünün O Hadîse Muhâlif Olduğu Gerekçeleriyle Hadîsin Terkedilemeyeceğini İfade Etmıştır

Hasen el-Bennâ, hadîsin sahîh olduğu anlaşıldığı zaman *Sahîhân'* da rivâyet edilmiş olmasa dahi artık onunla amel etmek vâcib olduğunu zikretmiş, herhangi bir görüşten dolayı veya bir imâmı taklit etme maksadıyla ya da icmâ olup olmaması vehmiyle onunla amel etmek terk edilmez görüşünü zikretmiş ve İbn Kayyim el-Cevziyye'nin (ö. 751/1350) *İ'lâmu'l-Muvakka'în* adlı eserinde zikrettiği şu değerlendirmesini kaydetmiştir: "Allah'a ve Onun gönderdiği dinin hak olduğuna iman ediyoruz. Başka bir duygu ve düşünce içinde de olamayız. Eğer bir hadîsin Rasûlullah'dan (s.a.s.) geldiği doğruluk kazandı ve bunu ortadan kaldıran başka hadîsin varlığı doğrulanmadı ise bizlere ve bu ümmete düşen bu hadîsi kabul edip uygulamak ve buna karşı geleni dikkate almamaktır. Konumu her ne olursa olsun ister hadîsi rivâyet eden râvilerden birisi veya başkası fark etmez herhangi bir görüşüne ters düştü diye bu hadîsi terk edemeyiz." (el-Bennâ, H., 2018. 119).

Sonuç

Hasan el-Bennâ (ö. 1368/1949), Mısır'da doğmuş, klasik usûlde medrese tahsili görmesinin yanında döneminin modern eğitim kurumlarında da eğitim görmüştür. Muvahhid ve mücâhid bir aksiyon adamı olarak **İhvân-i Muslimîn Teşkilâtı**'nı kurmuş, Tevhîd aşkıyla yoğrulmuş ve talebelerini bu aşkla yoğurmaya gayret sarfetmiş ve şehâdetine kadar hak bildiği yolda mücâdele ve mücâhede etmiş bir İslâm da'vetçisidir.

Hasan el-Bennâ, *Mecmû'atu Resâ'ili'l-İmâmî's-Şehîd Hasan el-Bennâ* adlı eserinden mülhem *Erkânü Bey'âtinâ'l-Aşere (On İlkemiz)*, *el-İslâm ve's-Siyâse (İslâm ve Siyâset)*, *Akâid Risâlesi*, *Hadîs Risâlesi*, *Tefsîr Risâlesi*, *Fıkah Risâlesi* ve *Müslüman Kadın* adlı 7 kitabını Beyân yayınları 2016-2018 yılları arasında İstanbul'da neşretmiştir. Nida yayınları da bu eserlerin tamamını 3. baskısını tek cilt hâlinde *Risâleler* adıyla 2014 yılında neşretmiştir. Özgü Yayınları da *Cem'iyetu İhvâni Muslimîn* adlı eserini neşretmiştir. Nida Yayınları, *Da'vetimiz Nûra Doğru*, *İnsanları Neye Dâvet Ediyoruz?*, *Hâtıralarım (Davanın Hâtıraları)*, *Gençlik-Cihâd*, *Hâtıralarım (Davetçinin Hâtıraları)*, *Tasavvuf ve Ahlâk Eğitimi*, *Risâleler Da'vet Esasları*, *Risâleler Me'sûrât*, *İhvân ve Seçimler-Davamız*, *Ramazân Risâlesi*, *Eğitim Risâlesi*, *Beşinci Kongre Risalesi*, *Münâcât Risâlesi*, *Davamızın Yeni Vizyonu*, *Kongreler Risâlesi*, *Müslüman Kardeşler ve Filistin Davası* adlı eserlerini yayınlamıştır.

Hasan el-Bennâ, *Hadîs Risâlesi* adlı eserinde genel hatlarıyla Hadîs Usûlü, Hadîs İstılahları, Cerh ve Ta'dîl, Metin ve Sened Tenkidi gibi konuları ele almıştır.

Hasan el-Bennâ, bir hadîsin sahîh olduğu anlaşıldığı zaman *Sahîhân'* da yani el-Buhârî (ö. 256/870) ve Muslim'in (ö. 261/875) *el-Câmiu's-Sahîh'*lerinde bulunmasın gerekli olmadığını onunla amel etmek vâcib olduğunu zikretmiş, herhangi bir görüşten dolayı veya bir imâmı taklit gayesiyle veya icmâ olup olmaması vehmiyle onunla amel etmenin terkedilemeyeceğini belirtmiştir.

Hasan el-Bennâ, *Hadîs Usûlü'*nün temel konuları arasında yer alan isnâd ve metin üzerine mülâhazalarını *Hadîs Risâlesi* adlı eserine derç etmiştir. Eserinde, sadece isnâd ve metne dair bazı değerlendirmeler yapmakla iktifâ etmemiş, hadîs ıstılahlarıyla ilgili tanım ve yorumlar da yapmıştır. Rihle yapmanın ve hadîs rivâyetinde âl-i isnâdı araştırmanın selevin âdetlerinden olduğuna da yer vermiştir.

Hasan el-Bennâ, hadîs imâmlarının, râvîlerin durumlarına yaklaşımındaki hassasiyetlerini belirtmiş ve haklarında bilgiler vermesinin yanında hadîs âlimleri arasında mertebe farklarını belirtmiştir. Hadîs uydurmakla ve yalan üretmekle itham olunanlardan bazılarının isimlerini

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

zikretmiştir. Hadîs âlimlerinin, rivâyetlerine itibâr ettiği veya etmediği râvileri de ismen zikretmiştir.

Hasan el-Bennâ, Sahâbe-i Kirâm'ın döneminden itibaren hem sened ve hem metin tenkiti yapılmış olduğunu, Hz.Âişe başta olmak üzere diğer sahâbiler de Kur'ân ve Sünnet bilgilerine dayanarak metinleri eleştirdiklerini zikretmiştir.

Hasan el-Bennâ, Rasûlullah'ın (s.a.s) hadîslerini hadîs râvilerinin hangi şartlarda derlediklerine numûne teşkil etmesi açısından Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî'nin(ö. 256/870)*el-Câmiu's-Sahîl'*inin derlenmesi örneğinden hareketle bir hadîs meclisinde isnâd ve metinleri birbirine karıştırılmış 100 hadîsin, isnâd ve metinlerin asıllarını tek tek okuması ezber gücüne bir örnek olarak sunması, gelecek nesillerin el-Buhârî'nin hadîsler üzerinde mahâretine dair güzel bir örnek teşkil etmiştir.

Hasan el-Bennâ, İmâm en-Nevevî (ö. 676/1277), İbnu's-Salâh (ö. 643/1245), Ebû İshâk İsferyînî (ö. 418/1027) ve İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1448) el-Buhârî (ö. 256/870) ve Muslim'in (ö. 261/875) *Sahîh'*lerindeki âhâd haberlerin sened ve metin yönünden sıhhat konusunda San'a ulemâsının icmâsı ve ümmetin kabulü konusunda bazı karînelerin varlığına da vurgu yapmıştır.

Hasan el-Bennâ, Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî'nin(ö. 256/870) 11 yaşında iken hâfıza gücünü dair öğrencisi el-Firebrî'den (ö. 320/932) örnek zikretmesinin yanında hadîslerin isnâdlarındaki yanlışları düzeltmiş ve hadîslerde sened tenkiti yapmış olduğuna dair bazı örnekler zikretmiştir.

Hasan el-Bennâ, Muslim b. el-Haccâc'ın (ö. 261/875) sika olduğu halde Hadîs Ehli olmadığından dolayı hadîslerini almadığı râvilerden bahsetmiştir.

İslâm Dünya'sında da'vetçi ve mücâdelecî kimliği yanında yazmış olduğu eserleriyle de dikkat çeken el-Hasan el-Bennâ, kendi döneminde olduğu gibi hem bugün hem de yarın fikirleri ve eserleriyle faydalı olmaya devam edecektir. Allah, rahmet eylesin.

Kaynakça

İbrâhîm el-Beyyûmî Gânim, "Hasan el-Bennâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997.XVI, 307-310.

el-Bennâ, Hasan, *Mecmû'atu Resâ'ili'l-İmâmi's-Şehîd Hasan el-Bennâ*, (terc. *Risâleler*), 1. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2008.

el-Bennâ, Hasan, *Risâleler*, (Tercüme: Mehmet Akbaş, Recep Songül, Mehmet Eren, Ahmet Akbaş) 3. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2014.

el-Bennâ, Hasan, *Erkânu Bey'âtinâ'l-Aşere*, (On İlkemiz), Beyân Yayınları, İstanbul, 2016.

el-Bennâ, Hasan, *el-İslâm ve's-Siyâse (İslâm ve Siyâset)*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018.

el-Bennâ, Hasan, *Akâid Risâlesi*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018.

el-Bennâ, Hasan, *Hadîs Risâlesi*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).

el-Bennâ, Hasan, *Tefsîr Risâlesi*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).

el-Bennâ, Hasan, *Fıkah Risâlesi*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).

el-Bennâ, Hasan, *Müslüman Kadın*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018).

el-Bennâ, Hasan, *Hadîs Risâlesi*, Beyân Yayınları, İstanbul, 2018.

Çelik, Maruf, *Ortak Payda*, 2. Baskı, Nida Yayınları, İstanbul, 2020.

17. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

el-Karadâvî, Yûsuf, *Köy ve Mektep Çocuğu Hâtıralarım*, Nida Yayınları, İstanbul, 2022.

el-Karadâvî, Yûsuf, *Fetvâlar*, 4. Baskı, Ravza Yayınları, İstanbul, 1996.

Muhammed Ahmed Râşid, *el-Bu'du'l-İnsân fi Da'veti İhvâni'l-Muslimîn*, Dâru'n-Nidâ, İstanbul, 2020.

Usâme Sa'd ve İd el-Antebli'nin, *et-Tarihu's-Şamil Li'l-İhvani'l-Müslimîn*, Dâru'n-Nidâ, İstanbul, 2017.

Yavuzyılmaz, Yusuf, *Müslüman Kardeşler Hareketi Kurucu Lideri Hasan el-Bennâ*, Çıra Yayınları, İstanbul, 2020.

Yıldırım, Sedat, "Hasan el-Bennâ'nın (1906-1949) Sünnet/Hadis Perspektifi", *Genç Mütefekkirlere Dergisi*, 2021. 2/1: 113-134.

978-625-00-1719-7

مع تطور مناهج البحث العلمي وتنوع غاياته ومراميه، غدت العلوم الاجتماعية والتاريخية والقانونية أكثر التصاقا بالحياة المتسارعة، ففي كل يوم كشف جديد، وفي كل حين نظريات متجددة، تثبت على الدوام أن العلم الذي لا يزكو يموت، وزكاء كل علم ومعرفة في إنفاقه في قاعات الدرس وتحصيله بين أوراق الكتب والمجلات، ولكن أنى لصاحب العلم أن يسطع، وللمعرفة أن تزكو إذا كنا جزرا متباعدة لا نتصل ببعضها بوثائق يسند بعضها بعضا

